

ΟΡΘΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ
ΑΡ. ΠΡΩΤ.: Ε3/Φ12/146476/11-9-2025
Ο Αν. Προϊστάμενος ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ

Ιωαν.-Παν. Χριστόπουλος
Πολ. Μηχανικός με Α'β.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΈΡΓΩΝ ΜΕ
ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ

(Ε.Υ.Δ.Ε./ Κ.Σ.Ε.Σ.Π.)

ΤΜΗΜΑ Β' : Κατασκευής Έργων Πελοποννήσου
και Νησιωτικής Ελλάδας

Πληροφορίες : Προϊστάμενος

Τηλέφωνο : 210 6992212

e-mail : p.christopoulos@ggde.gr

Αθήνα, 3-9-2025

Αρ. πρωτ.: Ε3/Φ12/141301

ΠΡΟΣ: Γραφείο Νομικών &
Κοινοβουλευτικών Θεμάτων

ΚΟΙΝ: α) Γραφείο Υφυπουργού Υποδομών
β) Γραφείο Γεν. Γραμματέα Υποδομών
γ) Γραφείο Γενικού Διευθυντή
Συγκοινωνιακών Υποδομών

ΕΡΓΟ: Σύμβαση Παραχώρησης Μελέτη, Κατασκευή, Χρηματοδότηση, Λειτουργία, Συντήρηση και Εκμετάλλευση του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης και Μελέτη, Κατασκευή και Χρηματοδότηση των οδικών του συνδέσεων

ΘΕΜΑ: Απάντηση στη με αριθμό 2875/27-8-2025 Αναφορά των Βουλευτών κ. Συντυχάκη Μανώλη, κας Σεμίνας Διγενή, κας Κομνηνάκα Μαρίας και κας Μανωλάκου Διαμάντως με θέμα «*Να κηρυχτεί ο λόφος Παπούρα ως αρχαιολογικός μείζονος σημασίας*».

ΣΧΕΤ.: α) Το με αρ. πρωτ. 138196/27-8-2025 έγγραφο του Γραφείου Νομικών & Κοινοβουλευτικών Θεμάτων του Υπουργείου

β) Η με αρ. πρωτ. 2875/27-8-2025 Αναφορά

Σε απάντηση της σχετικής Αναφοράς και σε θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων μας, σας γνωρίζουμε ότι :

Στο πλαίσιο του έργου κατασκευής του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου, ενός έργου Εθνικής Σημασίας, αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια αρχαιολογικών ερευνών στο λόφο Παπούρα, μνημειακό αρχιτεκτονικό σύνολο κυκλικού σχήματος και διαμέτρου περίπου 48 μ., βαρύνουσας σημασίας για τη μινωική αρχαιολογία. Δεδομένου ότι στο τμήμα αυτό, της κορυφής του Λόφου Παπούρα (Εμπόδιο 24), είχαν συντελεστεί απαλλοτριώσεις για την τοποθέτηση Συστημάτων Αεροναυτιλίας, που θα εξασφάλιζαν την ασφαλή λειτουργία του αεροδρομίου, οι εμπλεκόμενοι φορείς πραγματοποίησαν συσκέψεις, με σκοπό την εξεύρεση εναλλακτικής λύσης χωροθέτησης των Συστημάτων αυτών.

Αναφορικά με το θέμα σας ενημερώνουμε τα κάτωθι:

- 1) Με το με αρ. πρωτ. 234942/30-5-2024 έγγραφό της, η ΕΦΑ Ηρακλείου ζήτησε την άμεση διακοπή εργασιών λατόμευσης στο λόφο Παπούρα (Εμπόδιο 24), καθότι «είναι σε εξέλιξη η ανασκαφή

ιδιαίτερα σημαντικό μνημείοκαι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επέλθει ανεπανόρθωτη ζημιά στον περιβάλλοντα χώρο του μνημείου και στο ίδιο το μνημείο».

- 2) Με το με αρ. πρωτ. Β/Ε3/Φ.4.5/140675/14-6-2024 έγγραφό της ,η ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ προς τον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης Α.Ε. και προς την ΥΠΑ, ζήτησε την εξέταση εναλλακτικών λύσεων χωροθέτησης.
- 3) Με το με αρ. πρωτ. Κ.Γ./Δ/ΥΠΑ 21789/4-11-2024 έγγραφό της, η ΥΠΑ προς τον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου Α.Ε. Κρήτης –ΔΑΗΚ, αναφέρει ότι «δεν υφίσταται, ως εναλλακτική τεχνική λύση, η αξιοποίηση του Λόφου 26 ή οποιουδήποτε άλλου σημείου, που θα πληροί στοιχειωδώς τεχνικά και επιχειρησιακά κριτήρια επιλογής θέσεως εγκατάστασης Εξοπλισμού Αεροναυτιλίας (Ε.Α.) και η συνύπαρξη του αρχαιολογικού χώρου και των εγκαταστάσεων Εξοπλισμού Αεροναυτιλίας (Radar και Συστημάτων Επικοινωνιών) στον Λόφο 24 αποτελεί μοναδική επιλογή. Επίσης, στη σύσκεψη 23-10-2024, ζητήθηκε από τους εκπροσώπους του Υπουργείου Πολιτισμού η αποκατάσταση του τοπίου να γίνει με τη συνδρομή Αρχιτέκτονα Μηχανικού.
- 4) Με το με αρ. πρωτ. Β/Ε3/Φ20/16639/30-1-2025 έγγραφό της, η ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ προς το Υπουργείο Πολιτισμού, αναφέρει ότι σύμφωνα με το ανωτέρω έγγραφο της ΥΠΑ απαιτείται «εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών για τη διαμόρφωση του λόφου 24 και τη χωροθέτηση των συστημάτων Αεροναυτιλίας, συμπεριλαμβανομένης και της εκπόνησης ειδικής μελέτης αποκατάστασης του τοπίου».
- 5) Με το με αρ. πρωτ. Β/Ε3/Φ.4.5/55434/28-3-2025 έγγραφό της, η ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ προς τον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης Α.Ε., ζήτησε κατόπιν της σύμφωνης γνώμης του Υπουργείου Πολιτισμού, να προβεί στην εκπόνηση Ειδικής Μελέτης Αρχιτεκτονικής Τοπίου στην περιοχή του Εμποδίου/Λόφου 24.
- 6) Με τα με αρ. πρωτ. Β/Ε3/Φ20/106153/24-6-2025 και Β/Ε3/Φ20/108493/29-6-2025 έγγραφα της, η ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ διαβίβασε προς τη Δ/ση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, τη Δ/ση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου του Υπουργείου Πολιτισμού, την Ειδική Μελέτη Αρχιτεκτονικής Τοπίου και την Τεχνική Έκθεση που αφορά στη χωροθέτηση συστημάτων αεροναυτιλίας στο Εμπόδιο 24».
- 7) Με το με αρ. πρωτ. Κ.Γ./Δ/ΥΠΑ 14582/9-7-2025 έγγραφό της, η ΥΠΑ προώθησε στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών:
 - Α) Τη μελέτη εμπειρογνομόνων της ΥΠΑ (Ιούνιος 2022)
 - Β) Την έγκριση της μελέτης εμπειρογνομόνων και την τελική επιλογή θέσεων εγκατάστασης (Ιούλιος 2022)
 - Γ) Τη μελέτη της Cyrrus "AANE Technical Study, Radar and Communications Sites, Kastelli International Airport" (Οκτώβριος 2024)

Ειδικότερα στο έγγραφο αναφέρεται ότι:

«Η Cyrrus με τη μελέτη της εστίασε στην αξιολόγηση θέσεων και στην εξεύρεση πιθανής κατάλληλης εναλλακτικής θέσης του Λόφου 24, μετά την αποκάλυψη του μνημείου. Ειδικότερα, αξιολόγησε τη θέση 26, που συγκέντρωνε ανάλογα τεχνικά χαρακτηριστικά με τη θέση Λόφου 24»

Οι ανωτέρω μελέτες της ΥΠΑ και της Cyrrus συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι ο Λόφος 24 είναι ο μόνος που συγκεντρώνει τα επιχειρησιακά και τεχνικά χαρακτηριστικά καταλληλότητας, και ως εκ τούτου, αποτελεί μοναδική θέση για την εγκατάσταση του κύριου Συστήματος Επιτήρησης για την εξυπηρέτηση του Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης

Το ως άνω συμπέρασμα, η ΥΠΑ το θεωρεί ως βασική παραδοχή για τον σχεδιασμό των Συστημάτων Αεροναυτιλίας, την εκπόνηση τεχνικών προδιαγραφών και τη σχεδίαση των διαδικασιών ενόργανης πτήσης».

Επισημαίνεται, ότι ο επιδιωκόμενος στόχος των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών ήταν η ανεύρεση βέλτιστης λύσης για τη συνύπαρξη του αρχαιολογικού Μνημείου και των συστημάτων Εξοπλισμού Αεροναυτιλίας. Με την προτεινόμενη λύση το Μνημείο καθίσταται επισκέψιμο διασφαλίζοντας, τόσο την προστασία των επισκεπτών και των εργαζομένων από την εκπέμπουσα ακτινοβολία, όσο και την ασφάλεια των πτήσεων.

Η τελική Ειδική Μελέτη Αρχιτεκτονικής Τοπίου προβλέπει τη δραστική μείωση των δυο χώρων εγκατάστασης των συστημάτων Αεροναυτιλίας, περιορίζοντας έτσι το αποτύπωμα των περιοχών και την επέμβαση στον περιβάλλοντα χώρο του Μνημείου, απομακρύνοντας τις εγκαταστάσεις από τον αρχαιολογικό χώρο, κατά το μέγιστο δυνατό. Αυτό, επιτυγχάνεται κυρίως με την μετατόπιση του κτιρίου που θα στεγάσει τον υποσταθμό, συνολικού εμβαδού 2.100 τ.μ. και ύψους 6 μ. στο όριο της παρέμβασης και ήδη διαμορφωμένου σκάμματος. Με αυτό τον τρόπο, θα είναι δυνατή η κάλυψη του κτιρίου με φυτεμένο δώμα, ώστε να μην είναι ορατό από την κορυφή του λόφου. Επίσης, η μελέτη προβλέπει τη χρήση φυσικών υλικών για τη βέλτιστη ένταξη στο ιδιαίτερο τοπίο της περιοχής. Τα διαμορφωμένα πρανή, θα επενδυθούν με σύστημα οπλισμένου εδάφους, που χρησιμοποιείται για την κατασκευή τοίχων αντιστήριξης με κεκλιμένη ή κάθετη όψη.

Σε συνέχεια της ως άνω μελέτης εκδόθηκε η με αρ. πρωτ. 356321/01-08-2025 (ΑΔΑ: 9ΙΑ846ΝΚΟΤ-ΕΛΕ) απόφαση της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, η οποία ενέκρινε:

- α) τη προμελέτη εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης, ως αναπόσπαστου μέρους του ως άνω σημαντικότερου έργου υποδομής, η οποία υπεβλήθη από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών ως η μόνη τεχνικά εφικτή λύση για την ολοκλήρωση και ασφαλή λειτουργία του αεροδρομίου, και
- β) τη προστασία συντήρηση και ανάδειξη των αρχαίων καταλοίπων που αποκαλύφθηκαν στην κορυφή του λόφου «Παπούρα», Τ.Κ. Ευαγγελισμού, Δήμου Μινώα Πεδιάδος, Π.Ε. Ηρακλείου, Περιφέρειας Κρήτης, διότι έτσι επιτυγχάνεται ο μέγιστος συνδυασμός της προστασίας των αρχαιοτήτων με την έγκαιρη, ολοκληρωμένη και ασφαλή λειτουργία του ως άνω έργου υποδομής, μείζονος σημασίας, ιδιαίτερας σημαντικού και αναγκαίου για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, με τους ακόλουθους όρους:
 1. Να συνεχιστεί από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου η υπολειπόμενη ανασκαφική διερεύνηση έως το πέρας των ανθρωπογενών επιχώσεων και να τεκμηριωθεί ειδικότερα (τοπογραφική, φωτογραμμετρική και αρχιτεκτονική αποτύπωση) το μνημείο.
 2. Να περιοριστεί η χρήση ακρυλικών μέσων για την σταθεροποίηση και στερέωση των πηλοκονιαμάτων και να διερευνηθεί εξαντλητικά η δυνατότητα χρήσης ανόργανων υλικών και ειδικότερα σταθεροποιημένου εδαφικού υλικού. Να λάβει χώρα συστηματική δειγματοληψία για τον προσδιορισμό των φυσικών χημικών και μηχανικών χαρακτηριστικών των δομικών υλικών (λίθων, ασβεστοκονιαμάτων, πηλοκονιαμάτων), προκειμένου να διενεργηθούν εργαστηριακές αναλύσεις για τον χαρακτηρισμό τους και να σχεδιαστούν οι κατάλληλες συνθέσεις αποκατάστασης, λαμβάνοντας υπόψη τα εργαστηριακά αποτελέσματα. Να εκπονηθεί μελέτη συντήρησης σύμφωνα με τους όρους και τις προδιαγραφές της αρμόδιας Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαίων και Νεότερων Μνημείων.

3. Να εκπονηθεί οριστική μελέτη προστασίας, στερέωσης και ανάδειξης των αρχαιοτήτων στην κορυφή του λόφου «Παπούρα», διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου και αποκατάστασης φυσικού τοπίου.
4. Να εκπονηθεί, γεωτεχνική μελέτη σχεδιασμού και ειδική μελέτη πρόβλεψης δονήσεων και εγκατάστασης ενόργανης παρακολούθησης με δονησιογράφους ή άλλο κατάλληλο μέσο.
5. Να εκπονηθεί μελέτη διαχείρισης των ομβρίων υδάτων στην περιοχή του μνημείου.
6. Να επανασχεδιαστεί η πλατφόρμα θέασης και ενδεχόμενης κυκλοφορίας επισκεπτών, έτσι ώστε να παρέχεται η ευχέρεια συνολικής θέασης για το ευρύ κοινό.
7. Να επανεξεταστεί, σε επόμενη φάση, η κάλυψη του μνημείου με στέγαστρο, μετά την έγκριση των μελετών, την υλοποίηση των σχετικών έργων προστασίας, στερέωσης και ανάδειξης του μνημείου και την παρακολούθηση της συμπεριφοράς του. Σε περίπτωση κάλυψης του μνημείου με στέγαστρο να ληφθούν υπόψη οι προδιαγραφές που θα τεθούν από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.
8. Όλες οι δαπάνες ανασκαφικής έρευνας, εκπόνησης των ως άνω μελετών και υλοποίησης των αντίστοιχων έργων βαρύνουν τον κύριο του έργου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4858/2021 «Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς.» (ΦΕΚ 220/Α/19.11.2021).
9. Όλες οι μελέτες, περιλαμβανομένης της οριστικής μελέτης εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης να υποβληθούν στις συναρμόδιες Διευθύνσεις προς εισαγωγή στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο για την κατά Νόμον γνωμοδότηση.
10. Τα προϊόντα εκσκαφής να χρησιμοποιηθούν στο αρχαιολογικό έργο.

Όσον αφορά την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής και την ανάδειξη των ευρημάτων από τις αρχαιολογικές έρευνες στο πλαίσιο της κατασκευής του νέου Αεροδρομίου σημειώνεται, ότι σύμφωνα με τα συμβατικά τεύχη του έργου Παραχώρησης έχει προβλεφθεί να δημιουργηθεί «Μόνιμη Έκθεση» εντός του Αεροσταθμού, συνολικής έκτασης, η οποία δεν θα υπερβαίνει το 3% της έκτασης του Αεροσταθμού και σε καμία περίπτωση δεν θα είναι μικρότερη των 900τμ, θα είναι διαθέσιμη ως χώρος έκθεσης των αρχαιοτήτων και αντικειμένων, που τυχόν θα ανασκαφούν κατά τη διάρκεια των εργασιών του Έργου ή για την έκθεση όποιων αρχαιοτήτων ή/ και αντικειμένων εκάστοτε αποφασίζει το Δημόσιο. Η Μόνιμη Έκθεση μπορεί να οργανωθεί σε περισσότερα, του ενός, σημεία στον Αεροσταθμό, αλλά σε κάθε περίπτωση ένα τμήμα της δεν μπορεί να έχει έκταση μικρότερη των 500 τ.μ., σε περιοχή του Αεροσταθμού, η οποία δύναται να είναι είτε στην Περιοχή Διακίνησης Επιβατών και Κοινού, είτε στην Περιοχή Πλευράς Αέρος Αφικνούμενων Επιβατών είτε στην Περιοχή Check In Αναχωρούντων Επιβατών.

Τέλος, αναφέρουμε ότι το συγκεκριμένο Έργο, έχει αναδείξει πολλά αρχαιολογικά ευρήματα από το 2021 και στις αρχαιολογικές έρευνες και εργασίες, απασχολούνται περίπου 150 εργαζόμενοι διαφόρων ειδικοτήτων. Για την κάλυψη των ερευνών, που περιλαμβάνουν πέραν της μισθοδοσίας, τη χρήση μηχανημάτων, την προμήθεια ψηφιακού και πάσης φύσεως εξοπλισμού και υλικοτεχνικής υποστήριξης, η δαπάνη για το Ελληνικό Δημόσιο, ανέρχεται μέχρι σήμερα (Ιούλιο 2025) σε περίπου 17.000.000,00 ευρώ.

Επισημαίνεται, ότι με τα με αρ. πρωτ. Β/Ε3/Φ20/37164/28-2-2025 και Β/Ε3/Φ20/115971/10-7-2025 έγγραφά της, η ΕΥΔΕ/ ΚΣΕΣΠ ζήτησε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου την ανανέωση των συμβάσεων προσωπικού, προκειμένου να συνεχιστεί απρόσκοπτα η ολοκλήρωση της αρχαιολογικής έρευνας και ανασκαφής.

Τέλος, σύμφωνα με την προτεινόμενη μελέτη, το μνημείο καθίσταται επισκέψιμο καθώς η προστασία των επισκεπτών από την εκπέμπουσα ακτινοβολία διασφαλίζεται από την ανύψωση του radar από τα 22 μ. στα 30 μ.

Ε. Δ.:

Ε3/Φ12

Ε3/Φ20

**Ο Αν. Προϊστάμενος
ΕΥΔΕ/ΚΣΕΣΠ**

**Ιωαν.-Παν. Χριστόπουλος
Πολ. Μηχανικός με Α'β.**